

culorum. Amen. Ipsi soli virtus, fortitudo et victoria per omnia sæcula sæculorum. Amen. Xpc audi. A nos. Ter. Kyrie eleison. Ter. Xpc eleison. Ter. Kyrie eleison.

BENEDICTIO ARMORUM

BENEDICTIO VEXILLI (240).

(Ex Cod. Vindob. Theol. 277. sæc. XII vel XIII, ut in Pontificali Rom.)

Omnipotens sempiternæ Deus, qui es cunctorum Benedictio, et triumphantium fortitudo, respice propitius ad preces humilitatis nostræ, et hoc vexillum, quod bellico usui præparatum est cælesti benedictione sanctifica, ut contra adversarias et rebelles nationes sit validum, tuoque munimine circumseptum; atque inimicis christiani populi terribile atque in te confidentibus solidamentum et victoriæ certa situtia. Tu es enim Deus, qui conteris bella, et cælestis præsidii sperantibus in te præstas auxilium. Per.

BENEDICTIO ENSIS (241).

Exaudi quæsumus Domine preces nostras, et hunc enselem quo hic famulus tuus N se circumcingi desiderat, majestatis tuæ dextera benedicere dignare, quatinus defensio atque protectio possit (sit) ecclesiarum, viduarum, orphanorum, omniumque servientium contra sæviliam paganorum, aliisque insidiantibus sit pavor, terror, et formido.

Alia. Famulum tuum N. quæsumus Domine, pietatis tuæ custodia muniat, ut hunc enselem, quem te inspirante desiderat suscipere, te adjuvante illæsum custodiat. Per Dnm.

Item benedictio.

Benedic Domine sancte Pater omnipotens per invocationem sancti nominis, et per adventum Filii tui Dni nri Ihu Xpi, atque per donum Spiritus sancti Paraclyti hunc enselem, ut his qui hodierna die tua

(240) De benedictione armorum, ensis, et traditione vexilli bellici formulæ habentur, p. n Pont. Rom., tit. 22, 23, 24. Multi aliquando pontifici solent a strenuis belli ducibus ac principibus ensis, pileus, rosa. Qua de re exstat exegesis card. Poli apud Jos. Catalanum, Comment. in Pont. Rom., t. II, pag. 388, ubi inter alia etiam breve Clementis XI, principi Eugenio a Sabaudia, ejus rei gratia missum aliaque exempla leguntur.

(241) Congruunt, quæ apud Ed. Martenium lib. n de ant. eccl. Rit. cap. 12, habentur ex ms. Pontificali Guillelmi Durandi *Benedictione novi militis* in hæc verba, t. II, p. 667: *In benedictione novi militis hoc modo proceditur: Pontifex enim priusquam dicatur Evangelium, benedicat enselem ejus: Exaudi, quæsumus, Domine, preces nostras, et hunc enselem, etc. Alia benedictio.* Benedic, Domine, sancte Pater, omnipotens æternæ Deus, per invocationem, etc. Prius dixerat Martenius cum Ecclesia abhorreat a sanguine benedictionem novi militis in antiquis pontificalibus libris, quos sibi summa cum diligentia et magno numero perlustrare licuerit, nusquam deprehendisse: nam quæ in sine Ordinis Romani edita habetur, extra ordinem ex re-

pietate eo præcingitur, visibiles inimicos sub pedibus conculcet, victoriaque per omnia potius semper maneat illæsus. Per.

Sequitur antiph. Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Arcingere gladio tuo semper femur tuum potentissime.

Alia. Omnipotens sempiternæ Deus, qui famulum tuum N. eminenti mucrone circumcingi jussisti, fac illum contra cuncta adversantia ita cælestibus armari præsidii, quæ nullis hoc et in ævum tempestatibus bellorum turbetur. Per.

BENEDICTIO SUPER CAPSELLAS ET FUSTES (242)
et super illos, quicumque limina ac suffragia sanctorum appetituri sunt.

(Ex mss. Vindob. theol. 277, sæc. XII vel XIII.)

Domine Jesu Christe mundi redemptor et conditor, qui beatis apostolis tuis præcepisti, ut euntes in prædicatione virgas tantum sumerent; te supplici devotione deprecamur, ut digneris has capsellas et hos benedicere fustes, quatenus eos, qui illos in signum peregrinationis et suorum corporum sustentationem sunt recepturi, tuæ cælestis gratiæ recipiant plenitudinem, ut in eis munimen tuæ benedictionis percipere possint. Ut quemadmodum virga Aaron in templo Domini florens ad rebellium Judæorum numero sic ipsius stirpem rite se junxit, ita et hos signaculo sancti Petri adorandos ab omnibus peccatis absolvas, quo in die judicii ab impiis separati, in dextera sint parte coronandi. Per om.

Quando dabuntur capsellæ et fustes dicit. Accipite has capsellas et hos fustes et pergite ad limina apo-

centiori aliquo codice desumpta ipsi videtur. Obtinuisse tamen jam ante plusquam 500 annos militum ab episcopi benedictionem probat ex Wilhelmi card. epist., apud Chesnium Histor. Franc., t. IV, p. 765. et aliis. Notavit P. Jos. Bianchini affertque Jos. Catalanus in append., t. I Pontif. Rom. p. 427, ex ms. *Vaticellano* ann. circ. 800, benedictionem vexilli et ensis eandem propemodum, quam nos exhibemus; duos item ordines ad benedicendum novum militem ex eodd. *Vatic.* num. 4744 et 4748; posterior est *ordo qualiter in sacrosancta beati Petri apostolorum principis basilica de urbe aliquis militetur.*

(242) Fustes ac capsellæ hic baculi et sportæ peregrinantium sunt, quales etiam cum gladiis benedictæ debantur cruce signatis pro recuperatione terræ sanctæ. Qua de re Conradus Ussergerus abbas, in Chron. p. 232: *Omnibus, inquit, ultra quam credi potest catervatim concurrentibus ad ecclesias populis novo ritu gladios cum fustibus et capsellis sacerdotalis benedictio dispertivit.* Vid. Ed. Marten., lib. II, de ant. Eccl. Rit. C. 25 ad finem. Sed formula hæc nostra in gratiam est composita Romanam ad limina apostolorum Petri et Pauli pergentium.

stolorum in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti, et per intercessionem beatae Deigenitricis Mariæ et omnium Apostolorum, atque omnium Sanctorum mereamini in hoc sæculo accipere remissionem omnium peccatorum, et in futuro consortium omnium beatorum. Per Dnm.

Alia. Omnipotens sempiternæ Deus, humani generis reformator et auctor, qui Abrahamæ puero tuo ut iret de terra nativitatis suæ, et veniret in terram repromissionis, quam ei daturus promiseras, præcepisti; nec non et populum Israeliticum in deserto

A te adorandum multis prodigiis venire fecisti: hos quæsumus ad beatorum Petri et Pauli limina te adorare pergentes a periculis omnibus eruas, et a peccatorum nexibus solvas. Et tu qui es vera via in te confidentibus eorum iter bene dispone, ut inter omnes hujus sæculi perturbationes tuo protegantur auxilio. Mitte eis Domine angelum tuum, quem Tobia famulo tuo comitem dedisti, ut ubicumque manserint, sit illis defensor contra insidias omnium inimicorum visibilium et invisibilium, quatenus læti et incolumes ad nos iterum redire prævalcant. Per.

ORDO EXCOMMUNICATIONIS

ORDO EXCOMMUNICATIONIS, QUALITER UNUSQUISQUE INCORRIGIBILIS ANATHEMATIZARI DEBEAT.

(Ex cod. 277 theol. Vindobon. sæc. XII vel XIII.)

Episcopus cum excommunicare vel anathematizare aliquem pro crucis et manifestis sceleribus dispositum habet, post lectionem Evangelii clerum et plebem ita debet alloqui. Noverit caritas vestra, fratres mei, quod quidam vir nomine N. diabolo suadente postponens christianam promissionem quam in baptismo professus est per apostasiam conversus post satanam cui abrenunciavit, et omnibus operibus ejus, vineam Christi id est ecclesiam ejus devastare et deprædari non pertimescit, pauperes Christi, quos pretioso sanguine suo redemit, violenter opprimens, et interficiens, et bona eorum diripiens. Unde quia filius hujus nostræ ecclesiæ, cui Deo auctore præsidemus, debuerat esse, quia in ea per aquam et Spiritum sanctum renatus est, et inter adoptivos filios Dei annumeratus, quamvis modo filius diaboli sit, imitando diabolum, solliciti ne per negligentiam pastorem aliquam de ovibus nobis creditis deperiret, pro qua in tremendo judicio ante principem pastorum Dnm nrm Ihm Xpm rationem reddere compellimur, juxta quod ipse terribiliter nobis comminatur, dicens: *Si non annuntiaveritis iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram*, nisi mus ad eum presbyterum nostrum, et litteras commatorias semel et iterum ac tertio invitantes eum canonicè ad emendationem et satisfactionem, et pœnitentiam, corripientes cum paterno affectu. Sed ipse pro dolor! diabolo cor ejus indurante, monita salutaria sprevit, et in incepta malicia perseverans, Ecclesiæ Dei, quam læsit superbiæ spiritus inflatus satisfacere dedignatur. De talibus itaque transgressoribus, et sanctæ religionis pacisque, quam suis discipulis Christus dedit atque reliquit, violatoribus, præcepta dominica et apostolica habemus, quibus informamur, quod de hujuscemodi prævaricatoribus agere nos oporteat. Ait enim Dominus in Evangelio: *Si peccaverit in te frater tuus corripe eum.* Frater in unumquemque nostrum peccat. Si enim sancta Ecclesia unum corpus est, ejus corporis caput

B Christus est. Singuli autem sumus alter alterius membra; et si compatitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: procul dubio in nos peccat, qui membra nostra lædit. Jubet igitur Dominus, ut frater, id est christianus, in nos peccans, primo secreta corripatur, deinde cum testibus redarguatur, novissime in conventu ecclesiæ publice conveniatur. Quod si has tres commonitiones, et pias correptiones contempnit, et satisfacere despicit, post hæc sit tibi sicut ethnicus et publicanus, id est gentilis et paganus; ut non jam pro christiano, sed pro pagano habeatur. Et in alio loco membrum, quod a sua compage resolvitur, et a junctura caritatis dissociatur, et omne corpus scandalizat, Dominus et abscidi, et projici jubet dicens: *Si oculus, manus, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum, et projice abs te.* Et apostolus, *aufer te, inquit, manum a vobis.* Et item: *Si quis frater nominatur, et est fornicator aut adulter, aut homicida; aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere licet.* Et Johannes dilectus præ cæteris Christi discipulis talem nefarium hominem salutare prohibet dicens: *Ne ei ave dixeris, neque eum in domum recoperis.* Qui enim ei ave dicit, *communicat operibus ejus malignis.* Dominica itaque atque apostolica præcepta adimplentes, membrum putridum et insanabile, quod medicinam non recipit, ferro excommunicationis a corpore Ecclesiæ abscidamus, ne tam pestifero morbo reliqua membra corporis veluti veneno inficiantur. Per.

Ipsa anathematizatio. Igitur quia monita nostra et crebras exhortationes contempnit: quia tertio secundum Dominum præceptum vocatus ad emendationem et pœnitentiam venire despexit: quia culpam suam necdum cognovit nec confessus est, nec missa nobis legatione, quam causam, qua causam ipsius exquirimus, quia noster parochianus est, veniam non postulavit. quia in incepta malitia, diabolo cor ejus indurante, perseverat, et juxta quod Apostolus dicit, *secundum duriciam suam et cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ;* idcirco nos eum cum universis complicibus et communicatoribus fautoribusque suis judicio Dei omni-